

[Gorbačovův projev – kroky proti refeudalizaci společnosti]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1988.2 \(strojopis\)](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1988.2 \(strojopis\)](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 21. 2. 1988
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 21. 2. 1988

[Gorbačovův projev – kroky proti refeudalizaci společnosti]

88-281 – 88-283

Všechno se zdá nasvědčovat tomu, že Gorbačov si plně uvědomil to, co jsem už kdysi v nějakém interview označil jako refeudalizaci společnosti a co se stalo převažujícím plodem politického vývoje za Stalina a za Brežněva. Těm, kdo náleželi k nové feudální či kvazi-feudální vrstvě, věci pochopitelně vyhovovaly, a většinou byli velmi pohotoví ve využívání všech možností k získávání a udržování maxima výhod. Když Džilas pravdivě a výstižně mluvil o „nové třídě“, byl sice umlčen, ale nikdo už přinejmenším od té doby neměl a nemá právo říkat, že nevěděl, že netušil. To bylo nejen v rozporu s marxismem a vůbec se socialismem, ale bylo to v hrubém rozporu s nejvlastnějšími zájmy země, resp. zemí Sovětského svazu a také socialistických zemí sovětského bloku. Jestliže dnes znovu a znovu nejen Gorbačov, ale i nesčetní jiní opakují slova o nutnosti demokratizace, bylo by záhodno i tady držet „glasnost“ a říci, co tato demokratizace především a pro první dobu znamená: zrušit všechny opory, které umožnily onu refeudalizaci v minulosti a které jí dodnes umožnily přetrvávat, a likvidovat relikty feudálních vztahů a struktur všude tam, kde se objeví a kde budou ještě dlouho nalézány. Mluvit o nějaké specifičnosti „socialistické demokracie“ už dávno ztratilo svůj smysl, protože ona specifičnost začala spočívat především v tom, že místo demokracie převládly právě struktury a vztahy neo-feudální, tj. rozsáhlé znevlnění skutečných pracujících (a zejména škodlivé bylo znevlnění pracovníků kulturních) a vytváření a přetrvávání hierarchických struktur, v nichž předimenzovaná a privilegovaná stranická a státní byrokracie svémocně a voluntaristicky rozhodovala všude tam, kde jí to vzhledem k jejím nadřízeným orgánům neohrožovalo, neboť léna vposledu rozdávalo nebo odnímalu nejvyšší vedení.

Gorbačov ve svém referátě na únorovém plénu ÚV mluví o „potřebě rozvíjet systém společenských struktur a vytvářet řadu společenských formací, které by sdružovaly lidi s různými sociálními, profesionálními a jinými zájmy“, a dodává: „Zřejmě by stálo za to rozšířit okruh otázek, o nichž mohou státní orgány rozhodovat pouze za účasti společenských organizací.“ Tuto velmi dobrou, ale bohužel v této podobě ještě stále příliš vágně formulovanou myšlenku je třeba držet a upřesňovat, a to zvláště v aplikaci některými směry. Mělo by to na prvním místě platit o okruhu problematiky náboženství, náboženských organizací, církví, křesťanských a křesťansky orientovaných společností atd. To, co Gorbačov požaduje, platí už dávno pro komunistickou stranu. Státní orgány neudělají jediný závažný krok bez porady s komunistickou stranou resp. jejími vedoucími orgány. Potud by to nebylo nic nového; v některých případech byli k jednání přizváni také zástupci některých dalších společenských organizací. Ale tam zase zůstalo všechno pod kontrolou komunistů. Jestliže však tady Gorbačov výslovně mluví o rozvíjení systému společenských struktur a vytváření řady organizací s různými zájmy, pak je zřejmé, že jeho požadavek neznámá zůstat u zaběhaných způsobů, nýbrž že jde o rozšíření okruhu oněch společenských organizací i o ony nově vytvořené „organizace s různými zájmy“, bez jejichž účasti napříště by orgány státní rovněž neměly rozhodovat. To tedy je nutno chápat tak, že v takových jednáních by se měla jednostranná ingerence státních aktů změnit v jednání dvou partnerů, zřejmě na základě nově formulovaných a nově chápaných právních vztahů mezi oběma stranami.

Gorbačov mluví také o „obnově duchovní a mravní sféry“ jako o součásti přestavby, na níž jsou ostatní části stejně závislé, jako je obnova duchovní a mravní sféry závislá na nich (Gorbačov mluví o tom, že všechny ty součásti „jsou články jednoho řetězu. Jsou těsně spjaty a vzájemně závislé“). Proto klade tyto základní složky a součásti přestavby vedle sebe jako stejně důležité (i když snad s některými lze začít dříve, ovšem tak, že s ostatními je třeba hned potom začít také). Jsou to: ekonomická reforma, rozvoj procesů demokratizace a veřejné informovanosti, obnova duchovní a mravní sféry – to vše „spojujeme s pojmem revoluční přestavby“. A to také logicky vede k přestavbě politické, „k nutnosti přestavby našeho politického systému“. Smyslem politické přestavby není nivelizace specifických zvláštností a zájmů různých sociálních vrstev, nýbrž právě naopak v tom, aby se maximálně projevíly, aby se s nimi počítalo a aby sloužily společenskému pokroku. „Hlavním úkolem společenských organizací je rozvíjet sociálně politickou aktivitu, uspokojovat rozmanité zájmy

a vštěpovat občanům návyky společenské samosprávy.“ – Z toho je nutno vyvodit, že v první řadě je nutno normalizovat postavení velkých skupin obyvatelstva, které dosud ani neměly a nemají možnost se řádně společensky organizovat a vyhranit se dostatečně ve svých „specifických zvláštěnostech a zájmech“. Platí to především a na prvním místě o křesťanech, křesťanských (a náboženských) společnostech a také církvích. Je třeba přestat s každou formou oficiálního, státního a úředního tlaku na církev, s každou zvláštní podporou ateismu a ateistické propagandy a s jejich využíváním ze strany státu proti církvím, proti křesťanským společnostem a vůbec i náboženským společnostem atd.

21. II. 88

880221